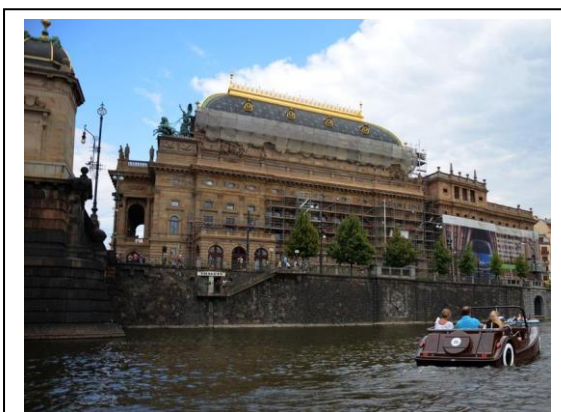

Strakonická rodačka Xena Longenová – předválečná herecká hvězda

„... Lála je herec a byl mou chůvou, když jsem byla malá. Moji rodiče jsou také herci, ale matka už dlouho nehraje divadlo, protože, chudáček, trpí těžkou záduchou. Jsme herecká familie. I druhý bratr Dolda je herec a má teď svoji vlastní divadelní společnost. A já jsem rovněž hrála divadlo, již jako malá žabička, a dokonce jsem hrála s maminkou na jevišti Pannu orleánskou, než jsem se ještě narodila. Pak mne matka v noci porodila...“ – takhle vypráví o životě kočujících herců umělkyně Xena, která je hlavní hrdinkou románu Herečka. Pro nás, kdo jsme ze Strakonice, dodávám jeden zajímavý detail: představení, o němž je řeč, se odehrálo právě tady, v našem městě. A tak jsme 3. 8. 1891 náhodně přišli k rodačce, o níž se v její době vědělo a která se přátelila s mnohými významnými osobnostmi (např. s A. V. Fričem, o kterém jsme se už vícekrát zmiňovali v jiných člancích), ale dnes už příliš známá není.

Ještě za svobodna, jako Polyxena Marková, měla Xena příležitost studovat zpěv a byla by v něm zřejmě vysoko vynikla, ale kvůli nedomykavosti hlasivek nakonec musela pěveckou kariéru oželeť. Soucit a podpora

Národní divadlo v Praze, foto Z. Řezníčková

rodičů a bratrů dospívající dívku bohužel dráždily, a tak docházelo k mnohým nedorozuměním a konfliktům. O to více Xenu okouzil o šest let starší, svěťácký, sebevědomý Emil Artur Longen, s nímž se seznámila v roce 1910 a přes velký odpor rodiny se stala jeho družkou a později manželkou. E. A. Longen (1885 – 1936), v románu Herečka nazývaný Hauten, byl malířem, spisovatelem a zároveň hercem, měl mnoho zkušeností jak z domova, tak z ciziny, stýkal se s příslušníky pražské umělecké bohémy, odsuzoval měšťáckou povrchnost, hrabivost a nevkus, a i když žil většinou z ruky do úst, vždycky si dovedl nějak poradit a pokračovat dál. Snažil se při svých vystoupeních udržet vyšší uměleckou úroveň, než jakou tehdejší publikum požadovalo, což mu skoro všichni

zaměstnavatelé měli za zlé. Podobné to bylo i v oblasti výtvarného umění, kterým se také zabýval. Žil zkrátka životem člověka, který se řídí vlastním rozumem a instinktem, navzdory tomu, co se právě žádá – jeho osud je tedy blízký všem, kdo se o totéž pokoušejí ve svém prostředí a ve své době. A stejně tak osud jeho ženy, která to na jednu stranu chápala, na druhou stranu to těžce nesla. Často byli bez přístřeší a o hladu, a když si na poslední chvíli nějak pomohli a svítla jim naděje na lepší časy, stačila vzápětí nějaká nečekaná nepříznivá okolnost na to, aby se všechno zase pokazilo... Když se dnes podíváme na internetu na Longenovy obrazy (viz např. zde), nijak se nepodivíme tomu, že jsou dnes velmi ceněné a žádané, ani tomu, že si jejich autor trval na svém a neřídil se tím, co by si představovala většina jeho současníků. Podobné to jistě bylo i s herectvím, ať se jednalo o něj samotného, nebo o jeho ženu. O talentu Xeny Longenové svědčí i to, že měla naději na vystupování v Národním divadle. Všechny pokusy ale troskotaly na tom, že se v dobách nouze musela živit v podřadných podnicích a pověst holky ze šantánu jí byla pochopitelně na škodu.

Pokračování nebudu prozrazovat a raději doporučím román Herečka k přečtení. Je psán starodávným stylem, poznamenaným navíc rychlostí, s kterou jej autor A. E. Longen krátce po manželčině předčasné smrti napsal, ale i tak rozhodně stojí za to se s osudy jeho hlavních i vedlejších hrdinů seznámit. Pod vlastním jménem zde vystupují spisovatelé Jaroslav Hašek a Egon Erwin Kisch, pod vymyšlenými přízvisky (v závěru vysvětlenými) řada dalších osobností jako Vlasta Burian, Karel Hašler, Ferenc Futurista, Eman Fiala, Saša Rašilov nebo dr. Jiří Červený a Eduard Bass - zakladatelé Červené sedmy (kde měli Longenovi angažmá).

A na závěr ještě úryvek o tom, jak Xena zazářila ve své první větší herecké roli: *„... Hra z ovzduší kořalny začala, Hauten byl již na jevišti. Xena se musila přidržit kulisy; upírala vykulené oči na inspicienta jako odsouzenec na kata. Nebyla si vědoma, co se v jejím okolí odehrává, a chvěla se jako vadnoucí list, opakujíc si stále v duchu první slova svého výstupu, v němž měla rozhorčeně vniknout do kořalny, od plic vyčinit jako zdravá žena z lidu všem přítomným ochmelkům, ztraceným existencím velkoměstské spodiny, vyhnat svého muže, kterého zpodobňoval Hauten, ven z kořalny, aby šel po své práci. Na povel inspicienta vtrhla na scénu*

se zoufalým odhodláním, jako by chtěla podniknout boj proti všem na život a na smrt. Při pohledu na láhve s různě barvenou vodou jako rozmanité kořalky vehnala se jí krev do hlavy; rozpomněla se na Hautenovo pijanství a její opravdové rozhořčení učinilo z ní rozkacenou furii, neznající žádné omluvy pro vášeň k alkoholu. Pozbyla trému a ovládla ji neznámá síla, jež podnítila její tvůrčí schopnosti k dravému rozpoutání; podlehla sugesci umělecké představy, že žije na jevišti jako prostá žena, trpící v bídě opilstvím svého muže a mstící se rozhorlenými výlevy proti pijákům, jakoby za všechny postižené ženy. V tom zvláštním stavu tvůrčího opojení unikla sama sobě, jako by do její bytosti sestoupil cizí duch, který si vynutil nejpřílehavější projevy rozmanitých hnutí nitra gesty i hlasem v nejbarvitějších a nejjemnějších odstínech. Vyžila svůj výkon v nejvyšší umělecké extázi a obohatila jej vhodnými extempory, jak jí za vzniklé situace napadly. Vyhánějíc Hautena z kořalny, uchopila ho znenadání za krk a zadek. Hauten okamžitě pochopil její úmysl a složil mrštné tělo ke skoku, aby při výhazovu vyletěl za scénu akrobatickým přemetem. Za kulisami objal Xenu s nadšením herce, kterému způsobil jeho partner na jevišti nejkrásnější chvíle...“